

İÇİNDEKİLER

İkinci Baskıya Önsöz.....	3
İçindekiler	5
Kısaltmalar	21
§1. Mecelle-i Ahkâm-ı Adliye	23
Giriş.....	23
Mecellenin Hazırlanışı	23
I. Osmanlı Devleti'nin Hukuki Yapısı.....	24
II. Kanunlaştırma (Codification).....	26
A. Resepsiyon Kavramı.....	26
B. Kanunlaştırma Kavramı.....	28
C. Hukuk Tarihindeki Kanunlaştırma Faaliyetleri	29
1) Asya ve Ortadoğu Ülkelerinde Kanunlaştırma Faaliyetleri	29
a. Hammurabi (M.Ö.1792–50) Kanunlaştırması.....	29
b. Manou Kanunu	30
c. Bochoris Kanunu	30
d. Tang Hanedanlığı Kanunu	30
e. Qing Hanedanlığı Kanunu.....	30
f. Cengiz Han Yasası.....	31
2) Roma İmparatorluğu'nda Yapılan Kanunlaştırma Faaliyetleri	31
a. On İki Levha Kanunu	31
b. Corpus Iuris Civilis	32
3) Kıta Avrupası Hukukunda Kanunlaştırma Faaliyetleri	34
a. Prusya Kanunlaştırması.....	34
b. Fransız Kanunlaştırması.....	34
c. Alman Kanunlaştırması.....	35
4) İslam Hukukunda Kanunlaştırma Faaliyetleri.....	36

a. İslam Hukukunun İlahi Kaynaklı Bir Hukuk Sistemi Olması	38
b. İslam Hukukunun Bir İctihat Hukuku Olması	38
c. İslam Hukukunun Kazuistik Bir Hukuk Sistemi Olması	39
d. Sistematik Hukuk İlminin Gelişmiş Olması	40
5) Tanzimat Dönemi Kanunlaştırma Faaliyetleri	41
a. Mecelleyi Hazırlayan Sebepler	43
b. Mecelle'nin Hazırlanışı.....	44
§2. Ahmet Cevdet Paşa	49
Eserleri	57
Tarih-i Cevdet.....	57
Kıyas-ı Enbiya ve Tevarih-i Hulefa.....	57
Tezakir.....	57
Maruzat.....	57
Kırım ve Kafkas Tarihçesi	57
Mükaddime-i İbn Haldun	57
Divançe-i Cevdet.....	57
Kavaid-i Osmaniyye.....	58
Belagat-ı Osmaniyye	58
Mi'yar-ı Sedad.....	58
Mecmua-i Aliye.....	58
§3. Kavaid-i Külliye	59
Muhtasar'ul Kuduri	62
Mukaddime.....	63
Makale-i Evvel.....	63
İlm-i fikhın tarif ve taksimi hakkındadır.	

MADDE 1:	63
İlm-i fıkıh, mesâil-i şeriyye-i ameliyyeyi bilmektir.	
MAKALE-İ SÂNİ	65
Kavaid-i fıkhiyye beyanındadır.	
MADDE 2:	65
Bir işden maksad ne ise hüküm âna göredir.	
Bir işten maksat ne ise hüküm ona göre verilir.	
MADDE 3:	67
Ukud'da i'tibar makasıt ve maaniyedir, elfaz ve mebaniye değildir.	
Sözleşmelerde, kullanılan sözcükler ve bunların yazılış biçimleri değil, tarafların amacı esas alınır.	
MADDE 4:	70
Şek ile yakın zail olmaz.	
Kesin bir bilgi, şüphe ile ortadan kalkmaz.	
MADDE 5:	72
Bir şey'in bulunduğu hal üzere kalması asıldır.	
Bir şeyin bulunduğu şekilde devam ettiğine hükmolunması esastır.	
MADDE 6:	74
Kadim kıdemi üzre terk olunur.	
Eski bir durum bulunduğu halde bırakılır.	
MADDE 7:	77
Zarar kadim olmaz.	
Süregelen zarar, çok eskiden kalmış olsa da zarardır.	
MADDE 8:	79
Beraat-i zimmet asıldır.	
Borçlu olmamak asıldır.	

MADDE 9..... 81

Sıfat-ı arızada asıl olan ademdir.

Sonradan meydana gelen niteliklerde asıl olan, var olmamasıdır.

MADDE 10..... 83

Bir zamanda sabit olan olan şey'in hilafına delil olmadıkça bakaasıyla hükmolunur.

Bir şeyin sabit olan durumu, karşı delil olmadıkça olduğu gibi devam eder.

MADDE 11..... 85

Bir emr-i hadisin akreb-i evkatına izafeti asıldır.

Geçmişte gerçekleşen bir olaya, en son bulunduğu hale göre hüküm verilir.

MADDE 12..... 87

Kelamda asıl olan ma'nayı hakikidir.

Sözde asıl olan gerçek anlamıdır.

MADDE 13..... 89

Tasrih mukabelesinde delaletle itibar yoktur.

Açık beyana karşılık örtülü beyana itibar edilmez.

MADDE 14..... 91

Mevrid-i nassda ictihâda mesâğ yokdur.

Kur'anı Kerim ve Hadisi Şeriflerde açık hüküm varsa içtihat yoluna gidilemez.

MADDE 15..... 92

Alâ- hilâfi'l-kıyâs sâbit olan şey, sâire makîsünaleyh olmaz.

Kurallarına aykırı olarak yapılan kıyas ile varılan sonuç başka kıyaslara dayanak olmaz.

MADDE 16	95
İctihâd ile ictihâd nakzolunmaz.	
İçtihat, başka bir içtihadı ortadan kaldırmaz.	
MADDE 17	97
Meşakkat teysîri celbeder.	
Güçlük kolaylığı getirir. Sıkıntı genişliğe yol açar.	
MADDE 18	100
Bir iş ziyk oldukda müttesi' olur.	
Bir işte güçlük ve darlık görülürse kolaylık sağlanır.	
MADDE 19	103
Zarar ve mukabele-bizzarar yoktur.	
Zarara, zararlar karşılık verilmez.	
MADDE 20	104
Zarar izale olunur.	
Zarar giderilir.	
MADDE 21	107
Zaruretler memnu' olan şeyleri mübah kılar.	
Zorunluluk hallerinde hukuka aykırı halleri, hukuka uygun hale getirebilir.	
MADDE 22	110
Zaruretler kendi mikdarlarınca takdir olunur.	
Zaruretler kendi ölçüleri içinde değerlendirilir.	
MADDE 23	112
Bir özr için câiz olan şey, ol özrün zevâliyle bâtil olur.	
Bir özrün izni, özrün sona ermesiyle birlikte sona erer.	

MADDE 24.....	116
Mâni zâil oldukda memnu' avdet eder. Engel kalkınca engellenen geri gelir.	
MADDE 25.....	119
Bir zarar kendi misliyle izâle olunamaz. Zarar misliyle giderilemez.	
MADDE 26.....	121
Zarar-ı âmîmî def' için zarar-ı hâs ihtiyâr olunur. Özel zarar genel zarara tercih olunur.	
MADDE 27.....	123
Zarar-ı eşed zarar-ı ehaf ile izâle olunur. Zarar, daha hafif bir zarar ile giderilir.	
MADDE 28.....	125
İki fesâd teâruz etdikde, ehaffî irtikâb ile, a'zâmının çâresine bakılır. Karşı karşıya gelen iki zarardan hafif olanı işlenir, ağırının çâresine bakılır.	
MADDE 29.....	126
Ehveni şerreyn ihtiyar olunur. Daha az kötü olan tercih edilir.	
MADDE 30.....	127
Def'i mefasid celb-i menafiden evladır. Kötülüklerden kurtulmak, menfaat elde etmekten önce gelir.	
MADDE 31.....	129
Zarar bi-kaderi'l-imbân def' olunur. Zarar, imkanların elverdiği ölçüde giderilir.	

MADDE 32	132
Hâcet umûmî olsun, husûsî olsun, zarûret menzilesine tenzil olunur.	
Bir ihtiyaç genel de olsa özel de olsa zorunluluk olarak değerlendirilir.	
MADDE 33	135
İztırar gayrın hakkını iptal eylemez.	
Zorunluluk hali, başkasının hakkını ortadan kaldırmaz.	
MADDE 34	136
Alması memnû' olan şeyin, vermesi dahi memnû' olur.	
Alması hukuka aykırı olanın verilmesi de hukuka aykırıdır.	
MADDE 35	138
İşlenmesi memnû' olan şeyin, istenmesi dahi memnû' olur.	
İşlenmesi hukuka aykırı olan şeyin, istenmesi de hukuka aykırıdır.	
MADDE 36	140
Âdet muhakkemdir.	
Adetler de hüküm vermede esas alınır.	
MADDE 37	142
Nâsın isti'mâli bir hüccetdir ki ânınla amel vâcib olur.	
Toplum, başvurulması kaçınılmaz bir hukuk kaynağıdır.	
MADDE 38	144
Âdeten mümteni' olan şey hakîkten mümteni' gibidir.	
Adete göre mümkün olmayan, gerçekten mümkün olmayan gibidir.	
MADDE 39	146
Ezmânın tegayyürü ile ahkâmın tegayyürü inkâr olunamaz.	
Zamanın değişmesiyle hükümlerin de değişmesi inkâr olunamaz.	

- MADDE 40..... 148**
Âdetin delâletiyle ma'nâ-yı hakîkî terk olunur.
Örfen kabul edilmiş anlam, gerçek anlamın yerine geçer.
- MADDE 41..... 150**
Âdet ancak muttarid yahut gâlib oldukda mu'teber olur.
Âdet ancak devamlı, düzgün veya üstün olursa geçerli olur.
- MADDE 42..... 153**
İ'tibâr gâlib-i şâyi'adır, nâdire değildir.
Nadir olana değil, yaygın olana itibar edilir.
- MADDE 43..... 156**
Örfen ma'rûf olan şey, şart kılınmış gibidir.
Örfen bilinen şey, şart kılınmış gibidir.
- MADDE 44..... 158**
Beyne't-tüccâr ma'rûf olan şey, beynlerinde meşrût gibidir.
Tüccarlar arasında bilinen hususlar, aralarında şart kılınmış gibidir.
- MADDE 45..... 160**
Örf ile ta'yîn, nass ile ta'yîn gibidir.
Örf ile tayin kitap ve sünnet ile tayin gibidir.
- MADDE 46..... 161**
Mâni' ve muktazi teâruz etdikde mâni' takdîm olunur.
Hak ile yasak karşı karşıya gelirse, yasağa öncelik tanınır.
- MADDE 47..... 163**
Vücûdda bir şeye tâbi' olan, hükümda dahi ona tâbi' olur.
Varlıkta bir şeye bağlı olan, hükümda de bağlı olur.

MADDE 48	165
Tâbi' olan şeye ayrıca hüküm verilemez.	
Tabi olan şey için ayrıca karar verilmez.	
MADDE 49	166
Bir şeye mâlik olan kimse ol şeyin zarûriyyâtından olan şeye dahi mâlik olur.	
Bir şeye sahip olan kimse, ondan yararlanması için gerekli eklentilere de sahip olur.	
MADDE 50	169
Asıl sâkıt oldukda fer' dahi sâkıt olur.	
Aslı ortadan kalkınca, fer'i de ortadan kalkar.	
MADDE 51	171
Sâkıt olan şey avdet etmez.	
Ortadan kalkan şey geri gelmez.	
MADDE 52	173
Bir şey bâtil oldukda onun zımnındaki şey dahi bâtil olur.	
Geçersiz işlemin içeriği de geçersiz olur.	
MADDE 53	175
Aslın îfâsı kâbil olmadığı halde bedeli îfâ olunur.	
Aslın yerine getirilememesi halinde bedeli ödenir.	
MADDE 54	177
Bizzât tecvîz olunmayan şey bi't-teba' tecvîz olunabilir.	
Geçersiz bir işlem, bağlantılı olarak geçerli kabul edilebilir.	
MADDE 55	179
İbtidâen tecvîz olunmayan şey, bekâen tecvîz olunabilir.	
Kuruluşunda geçerli olmayan bir işten sonradan geçerli hale gelebilir.	

- MADDE 56..... 181**
Bekâ ibtidâdan esheldir.
Sürdürmek başlamaktan kolaydır.
- MADDE 57..... 183**
Teberrû' ancak kabz ile temâm olur.
Bağışlama teslimle tamamlanır.
- MADDE 58..... 185**
Raiyye, yani teb'a üzerine tasarruf maslahata menûtdur.
Halk ile ilgili işlemler kamu yararı gözetilir.
- MADDE 59..... 187**
Velayet-i hassa, velayet-i ammeden akvadır.
Yönetim ve temsil yetkisinin özeli, genelinden daha güçlüdür.
- MADDE 60..... 190**
Kelâmın i'mâli ihmâlinden evlâdır.
Söze bir anlam vermek, anlamsız bulmaktan önce gelir.
- MADDE 61..... 192**
Ma'na-yı hakiki mütaazir oldukça mecaza gidilir.
Gerçek anlam çıkarılamazsa mecaz anlama gidilir.
- MADDE 62..... 195**
Bir kelâmın i'mali mümkün olmaz ise ihmal olunur.
Söze bir anlam vermek mümkün olmazsa anlamsız kalır.
- MADDE 63..... 197**
Mütecezzi olmayan bir şeyin ba'zını zikretmek küllünü zikr gibidir.
Bölünemez olan bir şeyin bir bölümünü söylemek tamamını söylemek gibidir.

MADDE 64	199
Mutlak ıtlâkı üzere câri olur. Eğer nassen yâhud delâleten takyîd delîli bulunmaz ise.	
Anlamı kesin sözcüklerin kapsamı, açıkça veya dolayısıyla sınırlandırılmadıkça geneldir.	
MADDE 65	201
Hâzırdaki vasf lağv ve gâibdeki vasf mu'teberdir.	
Nitelik hazır olanlar arasında gereksiz, hazır olmayanlar arasında gereklidir.	
MADDE 66	204
Sü'âl cevâbda îade olunmuş addolunur.	
Soru, cevapta îade olunmuş sayılır.	
MADDE 67	205
Sâkîte bir söz isnâd olunmaz. Lâkin ma'râz-ı hâcette sükût beyândır.	
Susan bir şey söylemiş olmaz. Ama konuşmak gerekirken susmak bir beyandır.	
MADDE 68	208
Bir şeyin umûr-ı bâtınada delîli, ol şeyin makâmına kâim olur.	
Bir şeyin delili o şeyin yerine geçer.	
MADDE 69	210
Mükâtebe muhâtaba gibidir.	
Yazışmak, konuşmak gibidir.	
MADDE 70	212
Dilsizin işâret-i ma'hûdesi lisân ile beyân gibidir.	
Dilsizin işâret dili konuşma dili gibidir.	

MADDE 71.....	214
Tercümânın kavli her husûsda kabûl olunur.	
Tercümanın sözleri her hususta kabul olunur.	
MADDE 72.....	216
Hatâsı zâhir olan zanna i'tibâr yokdur.	
Açık olan hatalar dikkate alınmaz.	
MADDE 73.....	218
Senede müstenid olan ihtimâl ile hüccet yokdur.	
Senet ile ispatlanmış iddialar, ileri sürülen delilleri çürütür (ortadan kaldırır).	
MADDE 74.....	221
Tevehhüme itibar yoktur.	
Senede dayanmayan iddialar, delilleri ortadan kaldırmaz.	
MADDE 75.....	223
Burhan ile sabit olan şey ıyanen sabit gibidir.	
Delille sabit olan bir vakıa bizzat müşahede olunmuş gibidir.	
MADDE 76.....	226
Beyyine müddei için ve yemin münkir üzerinedir.	
İspat yükü iddia eden, yemin inkar eden üzerinedir.	
MADDE 77.....	228
Beyyine hilafı zahiri ispat için ve yemin aslı ibka içindir.	
Delil görünenin aksini ispatlamak; yemin, aslı devam ettirmek içindir.	
MADDE 78.....	230
Beyyine huccet-i müteaddiye ve ikrar huccet-i kaasıradır.	
Kanit, ilgili olanların tümünü, ikrar ise yalnız ikrar edeni bağlar.	

MADDE 79	233
Kişi ikrarıyla muaheze olunur.	
Kişi ikrarıyla sorumlu olur.	
MADDE 80	235
Tenakuz ile hucdet kalmaz, lakin mütenakızın aleyhine olan hükme hanel gelmez.	
Çelişki, delili hükümsüz kılar ancak çelişki üzerine kurulu hüküm, hükmünü sürdürür.	
MADDE 81	238
Asıl sabit olmadığı halde fer'in sabit olduğu vardır.	
Asıl sabit olmadığı halde fer'i sabit olabilir.	
MADDE 82	240
Şartın sübutu indinde ona muallak olan şeyin sübutu lazım olur.	
Şartın gerçekleşmesiyle birlikte ona bağı olan şey de gerçekleşir.	
MADDE 83	242
Bi-kaderi'l-imkan şarta müraat olunmak lazım gelir.	
Şartlara mümkün oldukça uymak gerekir.	
MADDE 84	245
Va'dler suret-talik-ı iktisâ ile lazım olur.	
Ertelenen şeyin gerçekleşmesi ile vaatlerin de gerçekleşmesi gerekir.	
MADDE 85	247
Bir şeyin nef'i damânı mukâbelesindedir.	
Bir şeyin yararı, tazmini karşılığındadır.	
MADDE 86	249
Ücret ile zaman müctemi' olmaz.	
Ücret ile tazminat bir araya gelmez.	

MADDE 87..... 253

Mazarrat menfaat mukabelesindedir.
Zarar, yarar karşılığındadır.

MADDE 88..... 255

Külfet ni'mete ve ni'met külfete göredir.
Külfet nimete, nimet de külfete göredir.

MADDE 89..... 257

Bir fi'lin hükmü failine muzaf kılınır ve mücbir olmadıkça
amirine muzaf kılınmaz.
Bir fiilin sorumluluğu failine yüklenir, meğerki amiri
zorlamış olmasın.

MADDE 90..... 259

Mübaşir ya'ni bizzat fail ile metesebbip müctemi' oldukda
hükm ol faile muzaf kılınır.
Fail ile zarara sebep olanın birlikte bulunması halinde
sorumluluk faile yüklenir.

MADDE 91..... 261

Cevaz-ı şer'i zamâna münafî olur.
Hukuka uygunluk halinde tazminata hükmedilmez.

MADDE 92..... 264

Mübaşir müteammid olmasa da zâmin olur.
Zarar veren, bilerek zarar vermemiş olsa da sorumlu olur.

MADDE 93..... 266

Mütesebbib müteammid olmadıkça zâmin olmaz.
Zarara sebep olan, bilerek sebep olmadıkça sorumlu olmaz.

MADDE 94	267
Hayvanatın kendiliğinden olarak cinayet ve mazarratı hederdir.	
Hayvanların kendi başlarına işledikleri suçlar ve verdikleri zararlar tazminatı gerektirmez.	
MADDE 95	270
Gayrın mülkünde tasarrufla emretmek batıldır.	
Başkasının malı üzerinde tasarruf işlemi yapılmasını emretmek hukuka aykırıdır.	
MADDE 96	272
Bir kimsenin mülkünde anın izni olmaksızın ahar bir kimsenin tasarruf etmesi caiz değildir.	
Bir kimsenin mülkünde malikin izni olmaksızın tasarruf edilmesi hukuka aykırıdır.	
MADDE 97	274
Bila-sebeb-i meşru' birinin malını bir kimsenin ahz eylemesi caiz olmaz.	
Hukuka uygun bir sebep olmaksızın bir kimsenin, başkasının malını alması hukuka aykırıdır.	
MADDE 98	276
Bir şeyde sebep-i temellükün tebeddülü ol şeyin tebeddülü makamına kaimdir.	
Bir şeye malik olma sebebinin değişmesiyle o şeyin hukuki durumu da değişir.	
MADDE 99	279
Kim ki bir şeyi vaktinden evvel isti'cal eyler ise mahrumiyetle muatep olur.	
Bir şeyi vaktinden önce gerçekleştirmek isteyen kişi, mahrumiyetle karşılaşır.	

MADDE 100..... 281

Her kim ki kendi tarafından tamam olan şeyi nakza sa'y ederse sa'yi merduddur.

Kendisinin tamamladığı şeyi bozmaya çalışan kimsenin bu çabası reddedilir.

KAYNAKÇA 283